

ОПШТИНА БРОД

**Анкета привредника и предузетника општине Брод о
условима пословања, квалитету комуналних услуга и
потребама за радном снагом**

Брод, децембар 2025.

Увод

Одсјек за локални развој Општине Брод спровео је током новембра 2025. године анкету међу пословним субјектима који послују на подручју општине, као дио активности усмјерених на унапређење локалног пословног окружења и континуирано праћење потреба привреде. Анкетни упитник је дистрибуисан електронским путем, а позив за учешће упућен је на адресе 50 привредних субјеката који представљају репрезентативан узорак локалне привреде. Поред тога, информација о анкетирању објављена је и на интернет страници Општине Брод. Повратне одговоре доставило је 30 субјеката.

Према подацима надлежних институција, на подручју Општине Брод је на дан 31.12.2024. године било запослено 2.547 радника (Пореска управа Републике Српске). На подручју општине послује укупно 70 привредних друштава (подаци Одјељења за привреду и друштвене дјелатности, 2024. година) и 313 самосталних предузетника (Јединствени информациони систем за регистрацију привредних субјеката, стање на дан 31.10.2025. године).

Анкетни упитник обухватио је питања која се односе на најважније аспекте пословног окружења: услове пословања, квалитет јавних и комуналних услуга, као и изазове у области радне снаге – њену доступност, стручност и потребе послодаваца. Оваква структура омогућила је свеобухватан увид у тренутну пословну климу у општини Брод, као и у степен задовољства привредника услугама локалне самоуправе и надлежних институција виших нивоа власти.

Сврха истраживања била је да Општинској управи Брод обезбиједи поуздане информације које ће допринијети ефикаснијем планирању мјера за развој приватног сектора и укупни економски напредак. Добијени подаци омогућавају боље разумијевање потреба привредника, унапређење јавно-приватног дијалога и идентификовање тема које је потребно заједнички разматрати и рјешавати. Истовремено, кроз анкету су прикупљене и информације о плановима предузећа, инвестицијским намјерама и потребама за радном снагом, што представља важну основу за унапређење услуга Општинске управе и стварање повољнијег пословног окружења за постојеће и потенцијалне инвеститоре.

Методологија

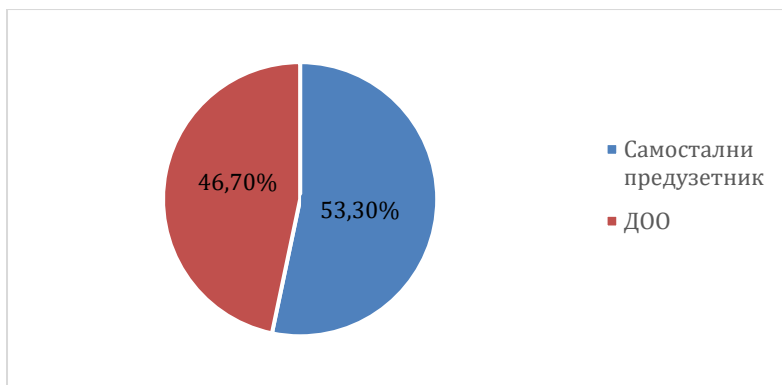
Методологија израде овог документа подразумијевала је прикупљање, коришћење и обраду података добијених из анкете 30 пословних субјеката која послују на подручју општине Брод. Анкетни упитник је упућен електронски на 50 адреса привредника и предузетника који раде на територији општине Брод. Од тог броја 30 пословних субјеката (60%) је доставило попуњен упитник, док 20 пословних субјеката (40%) није учествовало у анкети.

Добијени одговори су довољно релевантни за општи утисак о ставовима привредника и предузетника о условима пословања, квалитету комуналних услуга и потребама за радном снагом на подручју општине Брод. Подаци из истраживања су представљени бројчано, процентуално и графички, у зависности од сложености питања, односно одговора испитаника.

У сврху ове анкете припремљен је анкетни упитник путем Google forms-a, линк: https://docs.google.com/forms/d/1Ml77v82BNHjue3aCo_C4-7p5A0gAkKKhdPQRuZ7oC-Y/viewform?edit_requested=true#settings. Поред тога, обавјештење о спровођењу анкетирања и позив за учествовање је објављен на службеној интернет страници Општине Брод, на линку: [Анкета привредника и предузетника о условима пословања, квалитету комуналних услуга и потребама за радном снагом](#).

Општина Брод је спровела анкету међу пословним субјектима као дио активности у процесу BFC ресертификације, с циљем испуњавања критеријума који захтијевају редовно прикупљање повратних информација од привредника, процјену њихових потреба те идентификацију потенцијалних препрека за унапређење пословног амбијента. Резултати анкете дају значајан основ за планирање мјера локалног економског развоја и потврђују опредијељеност општине ка стварању предвидивог, транспарентног и конкурентног пословног окружења у складу са стандардима BFC SEE програма.

Од укупно 30 испитаних привредника и предузетника, 16 (53,3%) су самостални предузетници, док је 14 привредних друштава (46,7%). Ова расподјела показује доминацију самосталних предузетника међу испитаницима, уз значајан удио привредних друштава (графикон бр. 1. Структура правног облика анкетираних привредника и предузетника).

Графикон бр. 1: Структура правног облика анкетираних привредника и предузетника

Класификација дјелатности анкетираних субјеката извршена је у складу са **Уредбом о класификацији дјелатности Републике Српске**, која дјелатности разврстава у 21 подручје. На основу података добијених путем анкете, привредни субјекти са подручја општине Брод воде пословну активност у више различитих подручја, при чему су најзаступљеније дјелатности из области трговине, услужних дјелатности, прерађивачке индустрије, саобраћаја и стручних услуга.

- **Подручје Г – Трговина на велико и трговина на мало** (значајан број субјеката из различитих облика малопродаје и veleпродаје), што указује на јаку оријентацију локалне економије на трговачке активности и услужне дјелатности.
- **Подручје М – Стручне, научне и техничке дјелатности**, које обухвата рачуноводствене, књиговодствене и консултантске услуге, такође је заступљено са више субјеката, што показује присутност подршке другим привредним гранама у виду финансијских и административних услуга.
- **Прерађивачка индустрија (подручје С)** је присутна кроз више мањих производних субјеката различитих профила (обрада метала, производња столарије, производња текстила и сл.), што указује на постојање развојног потенцијала у сектору мале производње.
- **Подручја Н – Саобраћај и складиште**, као и **И – Угоститељство**, налазе се међу заступљеним секторима, што је у складу са географским положајем општине Брод, присуством транспортних услуга и развијеним малим угоститељским бизнисима.

Укупан распоред анкетираних субјеката по подручјима дјелатности указује на то да локална привреда општине Брод има **диверсификовану структуру**, што значи да је економска активност равномјерно распоређена кроз више сектора, без доминације једне гране.

Структура претежне дјелатности анкетираних привредника и предузетника представљена је на графикону испод.

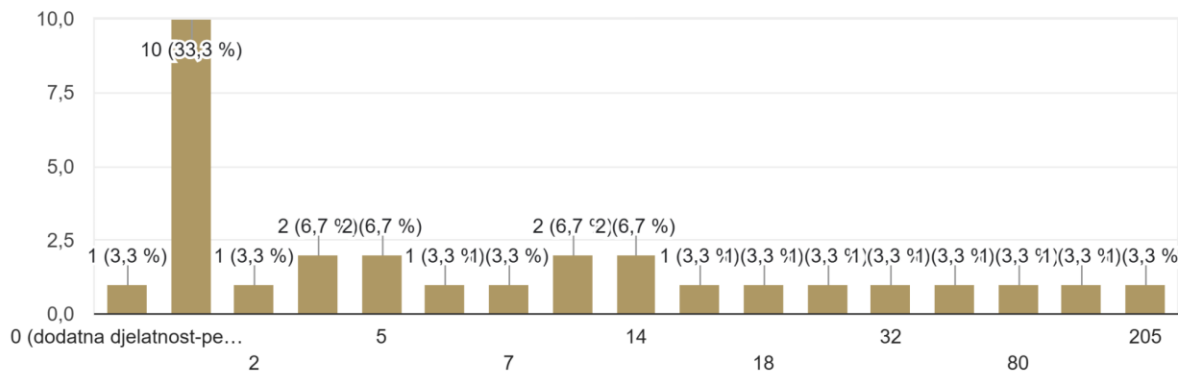
Графикон бр. 2: Структура претежне дјелатности анкетираних привредника и предузетника

Према резултатима анкете, 30 анкетираних пословних субјеката запошљава укупно 614 радника. Упоредјујући ове податке са званичним подацима Пореске управе Републике Српске о броју запослених на подручју општине Брод – 2547 радника на дан 31.12.2024. године – произилази да анкетирани пословни субјекти учествују са приближно 24,1% у укупној локалној запослености. Имајући у виду да је анкета спроведена у новембру 2025. године, могућа су мања одступања у апсолутним бројевима запослених, али то не умањује релевантност податка, јер се проценат даје у оријентационе и аналитичке сврхе.

Овај однос показује да је узорак анкетираних субјеката значајан и репрезентативан у погледу структуре запослености. Графикон 3. визуелно приказује структуру запослених у анкетираним пословним субјектима, омогућавајући брз и јасан увид у распоред субјеката по категоријама броја радника. Табела бр. 1 допуњује овај приказ прецизним бројчаним подацима за сваку категорију, чиме се обезбјеђује потпунија и детаљнија интерпретација структуре запослености.

Број запослених:

30 odgovora

Графикон бр.3: Структура запослених у анкетираним пословним субјектима

Број запослених	Број анкетираних пословних субјеката
0-5	16
6-10	4
11-20	4
21-50	2
51-100	3
101+	1

Табела бр.1: Број запослених у анкетираним субјектима – бројчани приказ

РЕЗУЛТАТИ АНКЕТЕ ИСТРАЖИВАЊА

Анализа одговора на појединачна питања анкете представљена је у наставку.

Питање: Како оцјењујете услове за пословање у општини Брод?

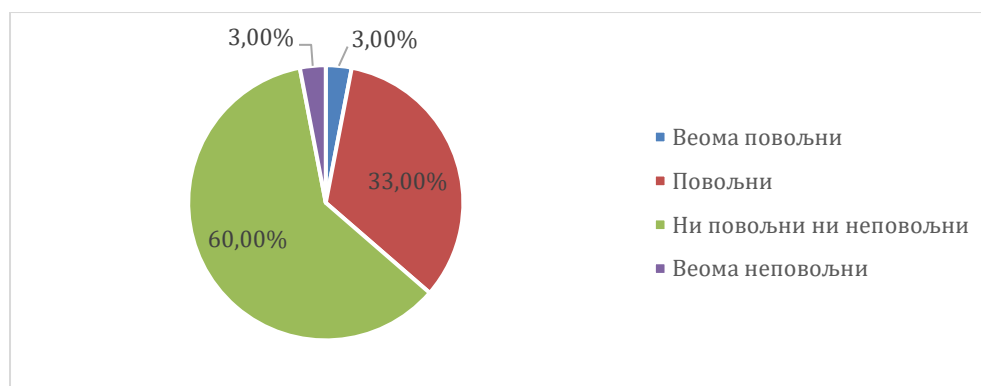
На ово питање одговорило је свих 30 анкетираних пословних субјеката. Добијени резултати показују да је општа перцепција услова за пословање умјерена, без изражено доминантних позитивних или негативних ставова.

Већина испитаника, њих 18 (60%), оцјењује услове као **ни повољне ни неповољне**, што указује на то да привредници уочавају и предности и ограничења пословања у локалној заједници, али да ни један аспект не преовлађује.

Позитиван став о условима пословања има укупно 11 испитаника (36%), од чега 10 (33%) сматра да су услови **повољни**, док 1 испитаник (3%) истиче да су **веома повољни**. Ова група испитаника перципира локално пословно окружење као стабилно и подстицајно.

С друге стране, само 1 испитаник (3%) оцјењује услове као **веома неповољне**, што упућује на то да изражено негативне перцепције постоје, али у врло малом обиму и немају значајан утицај на укупни тренд.

Сумирано, добијене оцјене указују да локално пословно окружење у општини Брод привредници углавном доживљавају као стабилно, са простором за даље унапређење, али без значајних баријера које би довеле до преваге негативних оцјена. Структура одговора показана је на графикону испод.

Графикон бр.4: Оцјена услова за пословање у општини Брод

Питање: Које су по Вашем мишљењу позитивне околности за пословање у општини Брод?

На ово питање одговорило је 25 од 30 анкетираних привредника, док је 5 анкетираних (17%) оставило рубрику без одговора. Међу онима који су одговорили, највећи број испитаника (17 од 25, односно 68% или 56,7% посматрано у односу на укупан број анкетираних) као главну позитивну околност за пословање у општини Брод истиче повољан географски положај, прије свега близину граничног прелаза и Европске уније.

Сарадњу са локалном управом и отвореност општинских органа позитивно је оцијенило 12% анкетираних (3 субјекта). По један испитаник (4%) навео је једноставне процедуре оснивања предузетника, повољан порез на имовину и постојање слободних зона као позитивне факторе пословања. У категорији „остало“ (8%) налазе се одговори који указују да позитивних околности нема, односно да испитаник сматра да су све околности подједнако релевантне.

Позитивна околност	Број одговора	% од броја одговора	% од укупно анкетираних
Географски положај / близина граничног прелаза / близина ЕУ	17	68%	56,7%
Сарадња са локалном управом / отвореност општинских органа	3	12%	10%
Једноставно оснивање и регистрација предузетника	1	4%	3,3%
Повољан порез на имовину	1	4%	3,3%
Постојање слободних зона	1	4%	3,3%
Остало	2	8%	6,7%
Без одговора	5	-	17%

Табела бр.2: Позитивне околности за пословање у општини Брод (резултати анкете)

Питање: Које су по Вашем мишљењу негативне околности за пословање у општини Брод?

Од укупно 30 анкетираних привредника, на ово питање одговорило је 27 испитаника. Најчешће наведени изазов односи се на смањење и одлив становништва, што доводи до недостатка радне снаге и ограниченог локалног тржишта. Испитаници су такође указали на ограничену присутност већих пословних субјеката и реалног сектора у општини, као и на општу потребу за јачањем подршке предузетништву.

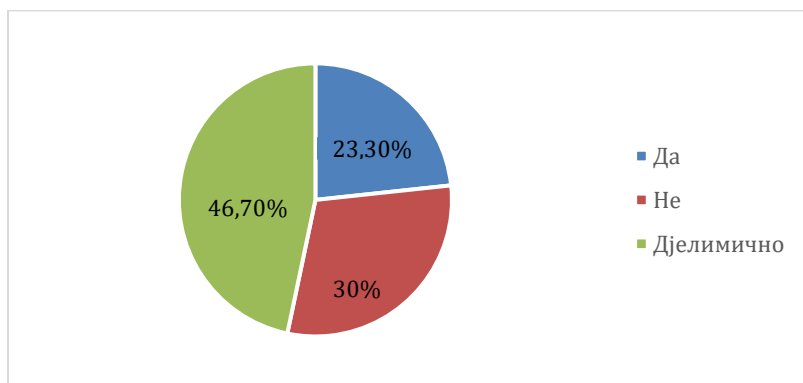
Као додатни фактори који утичу на пословање истичу се високе обавезе према држави, инфлација и ниска куповна моћ становништва. Поједини испитаници указали су и на одређене административне и процедуралне изазове који су присутни у ширем институционалном оквиру, као и на несређене имовинско-правне односе, релативно скупе цијене земљишта и осталих надокнада те недовољно развијену магистралну путну инфраструктуру. Такође, као специфичан фактор наведено је и смањење капацитета већих привредних субјеката у општини, што је утицало на смањење пословних активности и укупне привредне токове у локалној средини.

Питање: Да ли су на државном/републичком нивоу створени повољни пословни услови за раст и развој Вашег привредног субјекта?

На ово питање одговорило је свих 30 анкетираних привредника. Резултати показују да су мишљења подијељена:

- 7 испитаника (23,3%) сматра да јесу створени повољни услови;
- 9 испитаника (30%) сматра да нису створени повољни услови;
- 14 испитаника (46,7%) наводи да су услови дјелимично повољни.

Ови резултати указују на то да значајан број привредника препознаје одређена побољшања или подршку на вишим нивоима власти, док један дио и даље осјећа да недостају кључне мјере које би омогућиле снажнији раст и развој. Графикон испод визуелно приказује структуру добијених одговора.

Графикон бр. 5: Повољни пословни услови за раст и развој привредних субјеката на државном/републичком нивоу (резултати анкете)

Питање: Уколико претходни одговор није позитиван, наведите који прописи и мјере органа на вишем нивоу негативно утичу на пословање Вашег привредног субјекта?

На ово питање одговорило је 13 испитаника (43,3%), док 17 испитаника (56,7%) није навело одговор. По мишљењу анкетираних ово су неки од фактора органа на вишем нивоу који негативно утичу на пословање привредних субјеката:

- висока обрачунска стопа пореза и доприноса;
- висока цијена електричне енергије за привреду;
- ограничење марже на гориво уведено током пандемије;
- плаћање ПДВ-а по фактурисању, умјесто по наплати;
- строги формални услови за добијање лиценци, укључујући прописани број запослених са лиценцама;
- честе инспекцијске контроле надлежних републичких органа;
- одсуство јасне законске регулације логистике и шпедиције, које се и даље формално сврставају у категорију „осталих дјелатности у саобраћају“;
- непостојање системских уредби о минималним заштитним цијенама;
- дозвољавање пракси које подстичу нелојалну конкуренцију;
- висок износ комуналне накнаде као и доприноса на плату;
- поједине државне службе нису ефикасне;
- спора наплата средстава од надлежних републичких институција;
- нестабилна енергетска мрежа, нема подстицајних мјера за привреднике.

Питање: Какав утицај на Ваше пословање имају сљедећи фактори?

Анализа одговора показује да привредни субјекти у општини Брод као највећа ограничења у пословању препознају финансијске и фискалне факторе, међу којима се посебно издвајају **порези и доприноси на плате, приступ кредитима и каматне стопе**, као и **таксе и накнаде**. Ови фактори су по оцјени већине испитаника „ограничавајући“ или „врло ограничавајући“. Значајан дио анкетираних ограничења препознаје и у домену **инспекцијског надзора**, као и у **времену и трошковима судских процедура**, који такође имају претежно негативан утицај. С друге стране, код фактора као што су **ПДВ, административне процедуре на локалном нивоу, процедуре увоза/извоза, као и питања политичке стабилности**, доминирају одговори „без утицаја“, што указује да их значајан број привредника не доживљава као препреку у текућем пословању. Позитиван утицај је у цјелини ријетко навођен и појављује се само код појединих фактора, што указује да већи дио институционалних и регулаторних оквира привредници доживљавају као неутралан или ограничавајући, али ријетко као подстицајан. Детаљна структура одговора по категоријама приказана је у табели бр. 3 у наставку.

Фактори	Врло ограничавајући	Ограничавајући	Без утицаја	Позитиван утицај
ПДВ	3	7	16	2
Порези и доприноси на плате	8	19	2	0
Таксе, накнаде и остали обавезни непорески намети	7	10	12	0
Инспекцијски надзор	6	6	15	2
Поступак добијања дозволе за обављање дјелатности	1	6	12	10
Поступак добијања грађевинске и осталих дозвола	2	6	16	4
Вријеме и трошкови везани за судске процедуре	7	4	15	3
Процедуре везане за поступак увоза/извоза робе	2	4	21	2
Политичка стабилност	5	8	13	1
Административне процедуре на локалном нивоу	0	8	17	4
Административне процедуре на вишим нивоима	5	8	14	2
Неликвидност као ограничење пословања	3	5	17	1
Пристап кредитима и висина каматних стопа	11	7	9	1

Табела бр.3: Утицај на пословање према структури фактора

Питање: На који начин сте до сада комуницирали са Општинском управом Брод?

На основу 28 одговора, привредни субјекти су претежно комуницирали са Општинском управом Брод путем директног контакта, телефонски или путем електронске поште.

Најчешћи наведени облици комуникације према одговорима анкетираних били су слjedeћи:

Досадашњи начин комуникације са Општинском управом	Број одговора
Лични контакти/директна комуникација	12
Телефонска комуникација	8
Комуникација путем електронске поште	9
Повременим састанцима (са Начелником или представницима Одјељења, Привредни савјет)	4
Писмени поднесци	3
Комуникација преко шалтер сале	3
Нема потребе за директном комуникацијом	1

Табела бр.4: Табеларни преглед досадашњих начина комуникације анкетираних са Општинском управом Брод

Питање: Који облици комуникације са општинском управом Брод би били пожељни?

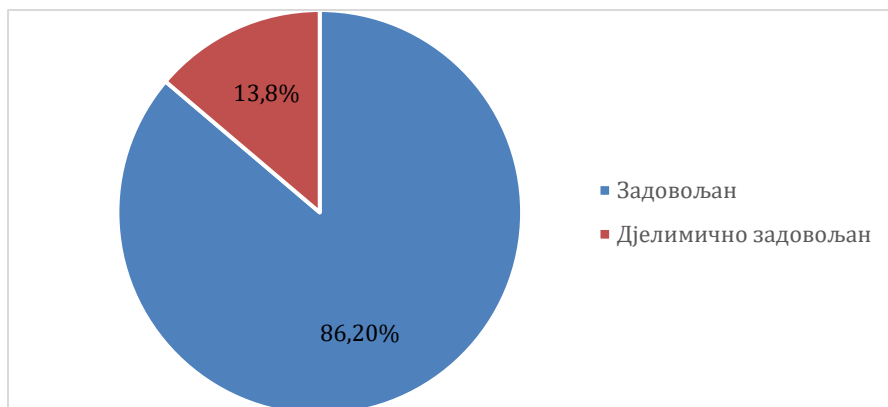
На ово питање одговорило је 25 анкетираних и најчешће је наведен лични контакт и директни разговор као облик комуникације са општинском управом Брод који би био пожељан те путем електронске поште и дигиталних сервиса као и комуникација путем телефона. Редовни састанци са привредницима такође су истакнути као пожељан облик комуникације, а дио испитаника је навео потребу за обавјештавањем преко билтена или службене интернет странице као и да се изнађе начин онлајн подношења захтјева преко службене интернет странице Општине. Поједини анкетирани су мишљења да су постојећи облици комуникације задовољавајући.

Категорија комуникације према одговорима анкетираних	Број одговора
Лично, усмени контакт, разговор са службеницима)	10
Телефонска комуникација	6
Е-mail, електронска пошта, подношење захтјева преко сајта	9
Редовни састанци са привредницима	6
Билтен, веб сајт, „сваки вид комуникације је добар“	4
Постојећи облици задовољавајући	4

Табела бр.5: Преглед пожељних облика комуникације са Општинском управом Брод према одговорима анкетираних

Питање: Да ли сте задовољни начином и брзином издавања рјешења за одобравање обављања предузетничке дјелатности?

На питање о задовољству начином и брзином издавања рјешења за одобравање обављања предузетничке дјелатности, одговорило је укупно 29 испитаника, 25 њих (86,2%) изразило је задовољство, док су 4 испитаника (13,8%) навела да су дјелимично задовољни. Ниједан испитаник није исказао незадовољство.

Графикон бр. 6: Преглед задовољства анкетираних начином и брзином издавања рјешења за одобравање обављања предузетничке дјелатности

Питање: Уколико претходни одговор није позитиван, наведите разлог Вашег незадовољства?

Од свих испитаника, само један је навео разлог дјелимичног незадовољства, истичући да нису упућени у тренутни начин и брзину издавања рјешења, те да је поступак прије двадесетак година био дуг и компликован.

Питање: Имате ли приједлог за унапријеђење рада Општинске управе у односу према привредницима и предузетницима?

Од укупно 22 прикупљена одговора, привредници су као кључне приједлоге за унапређење рада Општинске управе навели потребу за чешћом и систематичнијом комуникацијом, укључујући редовне састанке и боље информисање о фондовима и подстицајима. Дио испитаника је предложио јачање дигиталних услуга (е-управа) и већу ефикасност у раду појединих одјељења, посебно урбанизма и имовинско-правних послова. Као значајни се истичу и приједлози за финансијску и инфраструктурну подршку локалној привреди, као и смањење такси за домаћа предузећа. Неколико испитаника навело је да су задовољни постојећом сарадњом и немају додатне приједлоге.

У наставку су наведене главне области и типични приједлози унутар сваке од њих према одговорима анкетираних.

Унапређење комуникације и сарадње:

- чешћа комуникација и размјена информација;
- редовни састанци са привредницима;
- боље информисање о фондовима, подстицајима, кредитним линијама;
- јачање електронске комуникације (е-управа, онлајн поднесци).

Ефикасност и брзина услуга:

- убрзати рад одјељења за урбанизам;
- брже рјешавање имовинско-правних односа;
- редовно сервисирање обавеза према привредницима;
- смањење непотребног административног оптерећења;

Финансијске мјере и подршка:

- смањење локалних такси за домаће привреднике;
- више субвенција и подстицаја;
- подршка у развоју пословних планова и инвестиција;

Инфраструктура и окружење за пословање:

- Побољшање локалне инфраструктуре (путева, расвјете);
- Рјешавање нагомиланих проблема у заједници који утичу на привреду;
- Питање уписне политике у средњу школу (када је релевантно за кадрове).

Општи ставови и коментари:

- „Добар однос / добра сарадња“ (неколико одговора);
- Дио испитаника нема приједлог;
- „Приједлози су до сада били коректно обрађени“.

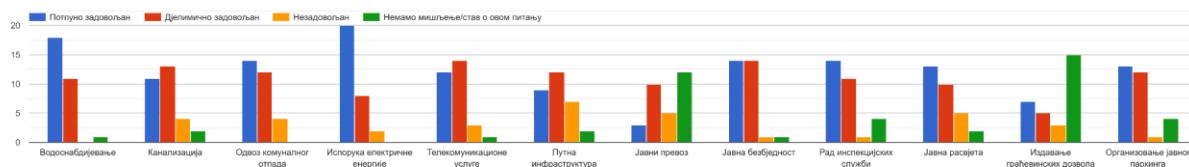
Питање: Наведите у којој мјери сте задовољни квалитетом и доступношћу јавних услуга?

На основу структуре одговора свих 30 анкетираних привредника, може се закључити да су испитаници у највећој мјери потпуно задовољни основним комуналним и инфраструктурним услугама. Највише позитивних оцјена забиљежено је код испоруке електричне енергије, водоснабдијевања и јавне безбједности, гдје већина испитаника исказује висок степен задовољства, уз минималан број негативних оцјена. Услуге као што су телекомуникације, одвоз комуналног отпада, јавна расвјета и рад инспекцијских служби добијају претежно позитивне или дјелимично позитивне оцјене, уз веома мало незадовољних испитаника. Нешто нижим степеном задовољства оцијењене су услуге канализације и путне инфраструктуре, гдје је примјетан већи број дјелимично задовољних и незадовољних испитаника. Код двије услуге: јавног превоза и издавања грађевинских дозвола доминирају одговори „немам став“ или „дјелимично задовољан“, док је код грађевинских дозвола чак половина испитаника без мишљења. Структура одговора према степену задовољства за сваку категорију јавне услуге представљена је у табели и графикону у наставку, што омогућава јасан увид у распојелу ставова анкетираних привредника.

Јавна услуга	Потпуно задовољан	Дјелимично задовољан	Незадовољан	Немамо мишљење/став о овом питању
Водоснабдијевање	18	11	0	1
Канализација	11	13	4	2
Одвоз комуналног отпада	14	12	4	0
Испорука електричне енергије	20	8	2	0
Телекомуникационе услуге	12	14	3	1
Путна инфраструктура	9	12	7	2
Јавни превоз	3	10	5	12
Јавна безбједност	14	14	1	1
Рад инспекцијских служби	14	11	1	4
Јавна расвјета	13	10	5	2
Издавање грађевинских дозвола	7	5	3	15
Организовање јавног паркинга	13	12	1	4

Табела бр. 6: Структура одговора према степену задовољства јавним услугама

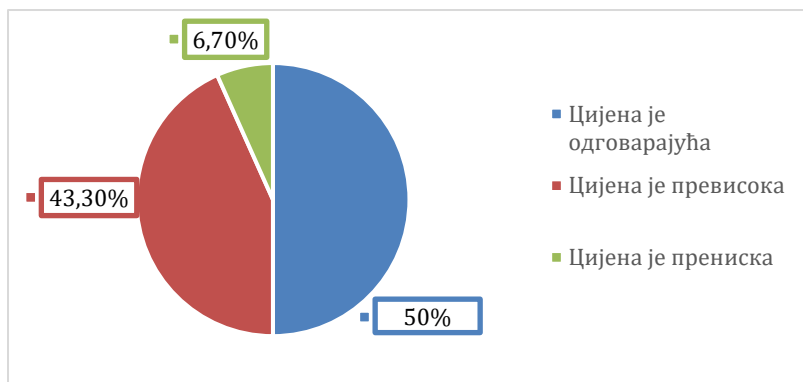
12. Наведите у којој мјери сте задовољни квалитетом и доступношћу јавних услуга?

Графикон бр. 7: Приказ задовољства привредника јавним услугама по категоријама

Питање: Ваше мишљење о цијени комуналних услуга (вода, одвоз смећа, канализација и др.)?

Резултати анкете показују да половина анкетираних (50%, односно 15 испитаника) сматра да је цијена комуналних услуга одговарајућа. Скоро половина анкетираних привредника (43,3% или 13 испитаника) оцијенила је да су цијене превисоке, док мањи дио (6,7%, односно 2 испитаника) сматра да су цијене прениске (графикон бр. 8).

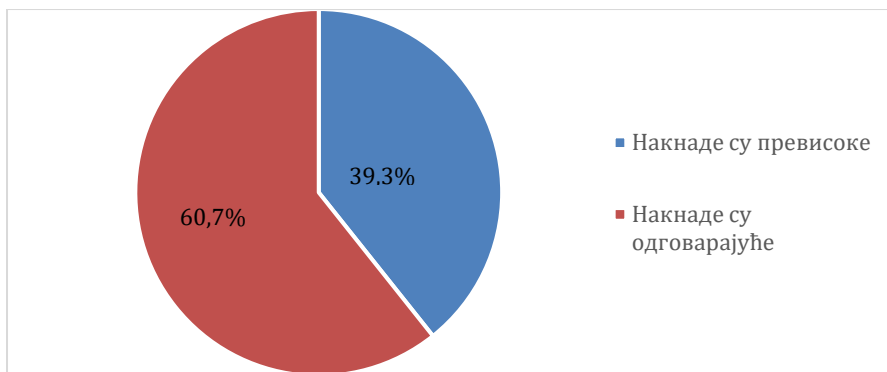
Графикон бр. 8: Структура одговора на висину цијене комуналних услуга

Питање: Уколико сте на претходно питање одговорили са „цијена је превисока“, образложите на које тачно комуналне услуге мислите и из којих разлога мислите да их треба смањити?

На основу достављених 11 одговора (од укупно 30 анкетираних), преовладава мишљење да су цијене воде и одвожења отпада посебно неоправдане у односу на ниво пружене услуге, прије свега због лошег квалитета воде и недовољно адекватне услуге у односу на њену цијену. Испитаници такође указују и на проблеме у вези са нередовним одвозом отпада и дотрајалом канализационом инфраструктуром, али је питање цијене и квалитета воде најчешће истакнуто као кључни разлог за оцијењивање комуналних услуга као превисоких.

Питање: Ваше мишљење о висини административних и комуналних такса и накнада?

На питање о висини административних и комуналних такси и накнада, од 28 анкетираних привредника 60,7% (17 испитаника) сматра да су накнаде одговарајуће, док 39,3% (11 испитаника) наводи да су превисоке. Опцију да су накнаде прениске није одабрао ниједан испитаник. Структура одговора графички је приказана у наставку.

Графикон бр. 9: Структура одговора о висини административних и комуналних такси и накнада

Питање: Уколико сте на претходно питање одговорили са „превисоке су“, образложите на које тачно комуналне услуге мислите и из којих разлога мислите да их треба смањити?

На основу 9 (девет) добијених одговора, привредници који сматрају да су административне и комуналне таксе превисоке наводе да се проблеми углавном односе на:

- **комуналну накнаду** – неоправдано висока у односу на врсту и обим услуга које се заузврат добијају;
- **недовољну усклађеност висине накнада са врстом дјелатности** – при чему поједине дјелатности (нпр. шпедитерске) плаћају исте износе као и много већи или неупоредиви субјекти (нпр. бензинске станице, раније чак и банке);
- **недоследности у пракси и неповољан однос између обавеза и услуга** – поједина предузећа редовно измирују таксе, али истовремено самостално одржавају јавне површине које би требале бити у надлежности комуналних служби;
- **превисоке појединачне накнаде** – накнаде за рекламе, конверзију земљишта или ренте;
- став једног од испитаника да су „све накнаде превисоке у односу на услове пословања“.

Питање: Молимо да наведете оквирни износ инвестиција у протеклом периоду?

На питање о оквирном износу инвестиција у протеклом периоду, одговорило је 16 анкетираних привредника и навели су различите суме. Највећи дио испитаника (31,25%) пријавио је инвестиције до 50.000 КМ. Слиједе уложена средства у распону од 50.000 до 200.000 КМ (25%). Три привредника, односно 18,75%, навели су да у посматраном периоду нису имали инвестиције. По 12,5% испитаних пријавило је инвестиције у износу од 200.000 до 500.000 КМ, као и инвестиције веће од 500.000 КМ. Укупни одговори показују значајне разлике у обиму уложених средстава међу привредницима, што одражава различите капацитете и обим дјелатности испитаника (табела бр. 7).

Висина инвестиције	Укупно одговора	Постотак од укупно анкетираних
Без инвестиција	3	18,75%
До 50.000 КМ	5	31,25%
50.000 – 200.000 КМ	4	25%
200.000 – 500.000 КМ	2	12,5%
Преко 500.000 КМ	2	12,5%

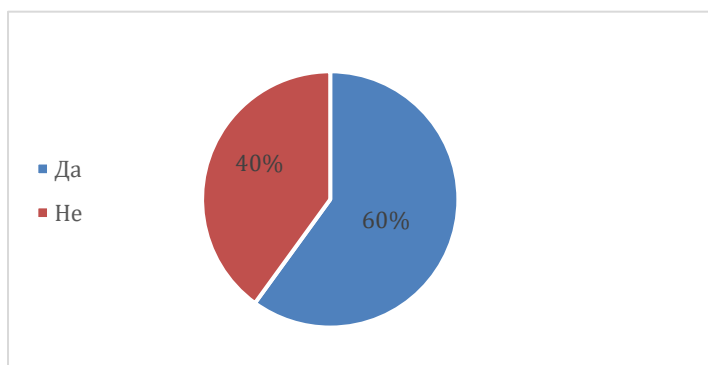
Табела бр. 7: Структура одговора на питање о оквирном износу инвестиција у протеклом периоду

Питање: Да ли сте у претходне 3 године добијали подстицајна средства за пословање вашег привредног субјекта и из којих извора (локална самоуправа, Влада РС или други извор)?

Од укупно 29 одговора привредних субјеката, већина (23) наводи да у претходне три године није користила подстицајна средства. Подршку је имало шест привредника и то како наводе у одговорима: један из локалне самоуправе, два из програма Владе Републике Српске, један кроз комбиновану подршку (локална управа/USAID), док су два субјекта навела да су добијала подстицаје без прецизирања извора.

Питање: Да ли планирате инвестиције у наредној години у циљу повећања производње?

На питање о планирању инвестиција у наредној години, свих 30 анкетираних привредних субјеката дало је одговор. Већина, њих 18 (60%), планира улагања у циљу повећања производње, док 12 испитаних (40%) не предвиђа инвестиције у наредном периоду.

Графикон бр. 10: Планиране инвестиције у наредној години према одговорима анкетираних привредника

Питање: Да ли користите сезонску радну снагу (на одређено вријеме) и уколико је одговор потврдан, у којој мјери?

На питање о коришћењу сезонске радне снаге достављено је 26 одговора. Већина испитаних привредника (18) навела је да не користи сезонске раднике. Укупно осам (8) привредних субјеката изјавило је да ангажује раднике на одређено вријеме, углавном

повремено, по потреби, током љетних мјесеци или у ограниченом обиму (1–2 радника, ученици на пракси, или у складу са специфичностима пословних уговора).

Питање: Да ли сте имали проблема са недостатком специфичних занимања и квалификација радне снаге приликом попуњавања слободних радних мјеста у протеклом периоду?

На питање да ли су у протеклом периоду имали проблема са недостатком специфичних занимања и квалификација радне снаге, од 28 одговора привредника њих 11 (39,3%) одговорило је „да“, 13 испитаника (46,4%) навело је „не“ као одговор, док су 4 привредна субјекта (14,3%) одговорила са „понекад“.

Питање: Уколико су ваши одговори на претходно питање били „Да“ или „Понекад“, можете ли објаснити који су по Вашем мишљењу узроци такве ситуације?

На основу 14 достављених одговора, привредници који су навели да су имали (или повремено имају) потешкоће у проналаску квалификоване радне снаге најчешће као узроке истичу:

- Мали број образоване радне снаге, не комуникација образовног система са предузетницима, можемо омогућити дјеци из средње школе да стичу искуство током школовања како би сутра имали радну снагу;
- Уписна политика у средњу школу би требала бити прилагођенија потребама локалних предузећа;
- Недостатак кадра;
- Гео-политичке миграције;
- Лош кадар који долази из школа и незаинтересованост младих за рад генерално;
- Велики број градјана се иселило из насе општине тј. државе;
- Одлазак у иностранство;
- уписна политика раније није пратила развој привреде;
- Неадекватан образовни систем и мањак интересовање за потребе привредника;
- Одлив становништва у европске земље;
- Недовољан број возача аутобуса на тржишту рада;
- Одлив квалификоване радне снаге;
- Недостатак праксе у току школовања;
- Недостатак високо образованог кадра, одлазак породица у иностранство, недостатак транспарентности развоја општине Брод, недостатак инфраструктуре, компликована администрација и мањак дигитализације јавне управе, мањкавости у образовном систему.

Питање: Наведите потенцијална рјешења проблема обезбјеђивања адекватне радне снаге?

На питање о потенцијалним рјешењима за обезбјеђивање адекватне радне снаге, достављено је 17 одговора. Неколико испитаника (четири од 17) навело је да немају конкретан приједлог или рјешење за обезбјеђивање адекватне радне снаге, уз напомену да је питање комплексно или да тренутно не виде могуће рјешење. Остали испитани привредници су имали многобројне приједлоге и потенцијална рјешења проблема обезбјеђивања адекватне радне снаге:

- Потреба за више практичне наставе и боље усклађивање образовања са потребама привреде, као и улагања у инфраструктуру, јавни превоз и друштвени садржај ради задржавања и привлачења радне снаге;
- Задржати младу породицу пружајући им олакшице;
- Организовати школовање на нивоу Општине у складу са потребама привреде;
- Дугорочно пооштровати критеријуме у школи и стварати услове за рад високопрофитабилних дјелатности, пореске олакшице, прије свега смањење оптерећења на плату;
- Обезбиједити нова радна мјеста и боље услове рада;
- Неопходно је ускладити уписну политику са потребама локалне привреде, те проширити доступност образовних профила, отварање додатне средње школе или одобравање већег броја занимања и одјелења омогућило би школовање ширег спектра кадрова неопходних локалним предузећима, институције надлежне за одобравање образовних профила требало би да имају више разумијевања за потребе мањих средина;
- Стабилност унутар саме државе, те школовање компетентнијег кадра;
- Висе радних мјеста и задовољавајуца примања;
- Повећање личних примања како би се зауставио одлив радне снаге;
- Дати праксу дјечи у школи као и преквалификација радне снаге;
- Шири дијалог са привредницима око уписне политике као и стручног усавршавања, праксе, итд.;
- Држава у којој би грађани пожељели остати;
- Промјена образовног система у договору са привредним субјектима.

Питање: Да ли имате ученике средње школе на пракси и да ли сте спремни да прихватите неколико ученика да код вас похађају практични дио наставе? Уколико је одговор потврдан, наведите број ученика.

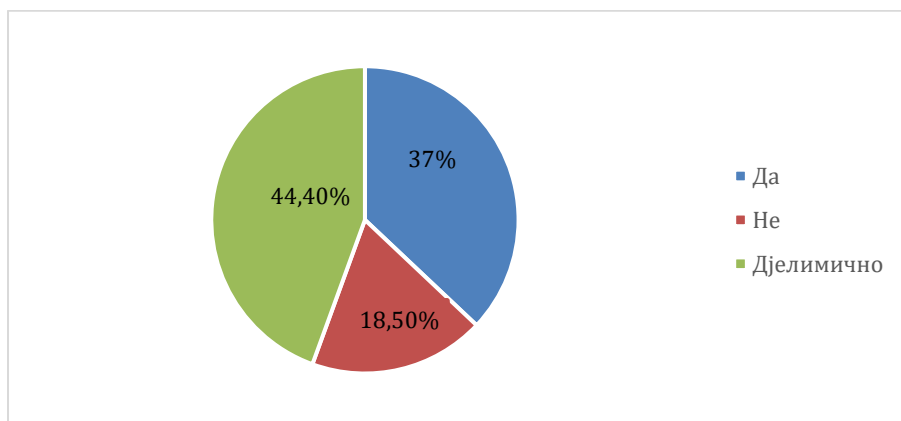
На питање о примању ученика средње школе на практичну наставу, од 29 испитаника већина је одговорила 'не', што указује да у тренутном моменту немају ученике на пракси или нису прецизирали могућност пријема. Дио испитаника (13) изразио је спремност да прихвати одређен број ученика, углавном до 5, а у појединим случајевима и до 20 ученика, у складу са могућностима и специфичностима дјелатности.

Питање: Имате ли приједлог за увођење новог усмјерења у Средњошколском центру „Никола Тесла“?

На питање о могућем увођењу нових усмјерења у Средњошколском центру „Никола Тесла“, достављено је 26 одговора. Десет (10) анкетираних није дало конкретан приједлог или сматра да увођење нових усмјерења није релевантно (нпр. због недостатка кадрова или надлежности). Други дио одговора, односно, 16 анкетираних је навело конкретна усмјерења или области за нова смјерове, при чему се најчешће помињу: занатска и техничка занимања (електричари, водоинсталатери, монтери, мајстори различитих профила), смјерови у саобраћају (возач моторних возила, шпедитерско-царински), економска, медицинска и ИТ усмјерења.

Питање: Да ли сматрате корисним рад Привредног савјета општине Брод?

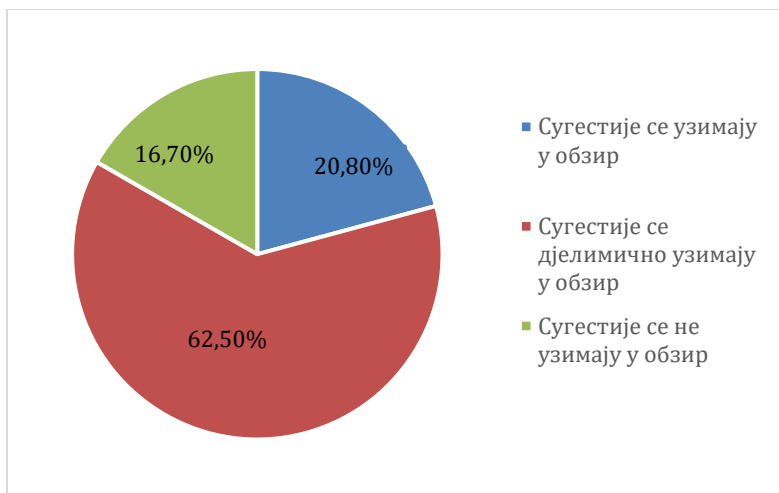
На ово питање 27 од укупно 30 анкетираних привредника је доставило одговор. Десет испитаника (37%) одговорило је „ДА“, односно, да сматра да је рад Привредног савјета користан, 5 испитаника (18,5%) је одговорило са „НЕ“, док је 12 испитаника (44,4%) одговорило да „Дјелимично“ сматра корисним рад Привредног Савјета. Структура одговора приказана је у графикону испод.

Графикон бр. 11: Структура одговора на питање о корисности рада Привредног савјета општине Брод

Питање: У којој мјери се узимају у обзир сугестије Привредног савјета?

На питање „У којој мјери се узимају у обзир сугестије Привредног савјета?“ одговорило је 24 привредника. Потпуно уважавање сугестија навело је 5 анкетираних (20,8%). Да се сугестије само дјелимично узимају у обзир сматра 15 испитаника (62,5%), док 4 анкетирани (16,7%) наводе да се сугестије уопште не узимају у обзир (графикон бр. 12).

Графикон бр. 12: Степен уважавања сугестија Привредног савјета од стране Општине

Закључак

Анкета привредника и предузетника општине Брод показала је да локални привредни субјекти пословно окружење у општини перципирају као стабилно, уз јасно видљив простор за даље унапређење. Иако не постоје доминантно негативни ставови, значајан број испитаника указује на структурне изазове који утичу на њихово пословање – прије свега на недостатак квалификоване радне снаге, висок степен фискалног оптерећења и ограничену доступност кадрова у појединим дефицитарним занимањима. Одлив становништва и миграције препознати су као главни узрок мањка радника, док више привредника истиче да локални образовни систем није усклађен са потребама тржишта рада.

Позитивна перцепција привредника најчешће је повезана са повољним географским положајем општине, близином Европске уније и граничног прелаза, док мањи број испитаника као предност истиче и отвореност локалне управе и једноставност појединих процедура. Истовремено, као ограничења се наводе високе обавезе према држави, административне процедуре у ширем институционалном оквиру, недовољно развијена путна инфраструктура, те трошкови и трајање судских и других административних поступака.

Иако привредници у цјелини исказују задовољство квалитетом већине комуналних услуга — посебно у сегментима електроснабдијевања, водоснабдијевања и јавне безбједности — резултати истраживања указују и на области у којима је потребно унапређење. Најнижи степен задовољства забиљежен је код јавног превоза и канализационе инфраструктуре, а дио испитаника наводи да поједине комуналне услуге не прате у потпуности ниво својих трошкова.

Ова мишљења, иако не умањују укупно позитивну перцепцију локалног пословног амбијента, јасно усмјеравају пажњу на приоритете које би требало систематски рјешавати. Истраживање пружа локалној управи вриједан увид у то на која подручја усмјерити активности, као и основу за континуирано унапређење комуналних услуга у складу са потребама привредника и грађана.

Подаци показују да су привредници вољни да инвестирају у ширење производње, што одражава повјерење у стабилност локалне економије и у приступачност и подршку локалне управе. Истовремено, испитаници истичу потребу за учесталијом и систематичнијом комуникацијом са Општинском управом, као и за усклађивањем образовне и уписне политике са потребама привреде. Као кључна рјешења проблема радне снаге најчешће се предлажу јачање практичне наставе, увођење нових образовних профила, јачање сарадње школа и привреде, пореске олакшице, подршка младим породицама и побољшање укупног квалитета живота како би се смањио одлив становништва.

Анализа прикупљених података пружа јасан и поуздан увид у стање локалног привредног амбијента и истиче приоритете који би у наредном периоду требало да буду у фокусу: унапређење инфраструктуре, боље усклађивање образовних програма са потребама тржишта рада, јачање сарадње и комуникације између локалне управе и привреде, као и мјере усмјерене на задржавање и привлачење квалификоване радне снаге. Добијени подаци представљају поуздану основу за планирање будућих мјера локалне економске политике и доприносе континуираном унапређењу процеса BFC стандардизације.

Обрађивач:

Одсјек за локални развој општине Брод